

DE BLIJVER

Perspectief voor de volgende generatie

Ervaringen

Jonge boeren
aan het woord **5**

Spel

Tijdens wachten
op perspectief **8**

Bordenactie

Doodlopende
weg **13**

Inhoud

03 Waarom dit magazine?

Context schetsen magazine en inleiding door voorzitter.

04 Knellend beleid

Een jonge boer moet in 7 sloten tegelijk lopen.

05 Interview Auke van der Wal

"Wij willen verder met een familiebedrijf dat al vijf generaties bestaat."

06 Interview Jean Nicolaes

"Stap af van generieke kalenderlandbouw en ga boeren belonen op basis van daadwerkelijke resultaten!"

07 Column Hilde Coolman

Gewasbescherming en de les van stikstof.

08 Ganzenbord

Om de tijd te doden tijdens het wachten op perspectief.

10 Column Wendy Kicken

Kleinere sectoren aan de lat, maar waar beginnen we?

11 Interview David Wouters

"Geef jonge boeren de ruimte om te groeien!"

13 Bordenactie NAJK

Hier loopt de toekomst van een jonge boer dood.

14 Interview Jeroen van der Hoef

"Duidelijkheid, duidelijkheid, duidelijkheid."

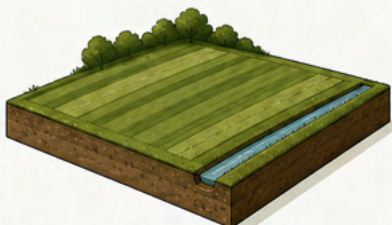
16 Standpunten NAJK

Noodkreet jonge generatie op het platteland.

WAT HEBBEN WE NODIG AAN ONDERSTEUNING?

1 RUIMTE OM TE INVESTEREN

- Breid fiscale regelingen zoals MIA/Vamil uit en introduceer opnieuw de Tante Agaath-regeling.
- Vergoed de onrendabele top van verduurzamingsinvesteringen.

2 BETAALBARE FINANCIERING

- Maak langjarige financiering tegen lage rente mogelijk, bijvoorbeeld via IDL-Light.
- Zorg voor voldoende financieringsruimte voor verduurzaming, extensivering en bedrijfsovername.

3 ONDERSTEUNING BIJ HET TRAPPETJE VAN REMKES

Innoveren – extensiveren – verplaatsen – vrijwillig stoppen

- Een goed werkende verplaatsingsregeling, met begeleiding van A tot Z en goede afstemming tussen Rijk, provincies en gemeenten.
- Mogelijkheid om vergunningen mee te nemen en het bouwblok op de nieuwe locatie opnieuw in te richten.
- Een nationale beleidsarme grondbank.
- Een stoppersregeling waarbij grond en geschikte locaties beschikbaar komen voor blijvende bedrijven.
- Legalisatie van PAS-melders en interimmers via een hedendaags referentiemoment.

“Geef jonge boeren niet alleen doelen, maar ook de ruimte, middelen en zekerheid om ze te halen.”

”

Perspectief bouwen we samen, nu het passende beleid nog!

Wij zijn de jonge boeren en tuinders van Nederland. Wij zijn de ondernemers die het platteland levendig houden, ons eten verbouwen en de toekomst van de agrarische sector vormgeven. Kortom: **wij zijn de blijvers.**

Vastberaden en vol energie stropen we elke dag onze mouwen op. Innovatie, verduurzaming en vakmanschap zitten in ons DNA. Wij willen niet stilstaan, wij willen dóór. Maar daadkracht vraagt om perspectief en de brief van 26 juni biedt dat onvoldoende. Als deze stapeling van beleid op deze manier doorgaat, stuurt dat de nieuwe generatie, die juist het verschil wil maken, de doodlopende weg in.

Met deze eenmalige editie van het magazine 'De Blijver' geven we de politiek een unieke inzage in onze belevingswereld. Geheel in NAJK-stijl: constructief, ondernemend, maar glashelder. Wij laten zien wat er wél kan als beleid niet remt, maar ruimte geeft.

Blader om, lees onze verhalen en zie wat de toekomst nodig heeft. Wij staan klaar. **De vraag aan Den Haag is simpel: doen jullie mee?**

Woord van de voorzitter

Schenk nog maar een bakkie in en ga er eens goed voor zitten. Welkom bij **'De Blijver'**: een eenmalige special vol verhalen van onze leden, visie, informatie en een broodnodige knipoog. Wij zijn de jonge boeren en tuinders van Nederland én De Blijvers in de agrarische sector en op het platteland.

Met dit magazine kijken we de politiek in Den Haag eens haarscherp aan. Want laten we eerlijk zijn: het wachten op perspectief duurt nu al veel te lang. En de brief van 26 juni biedt écht te weinig om daar verandering in te brengen. Ondertussen staan jonge boeren en tuinders wel klaar om de schouders eronder te zetten. Duurzamer, slimmer en innovatiever: wij lopen niet weg voor verandering, maar het moet wel haalbaar en betaalbaar zijn.

In 'De Blijver' leest u verhalen van onze leden, geven we inzage in onze belevingswereld en wijzen wij duidelijk aan wat er nodig is om onze generatie te helpen waar te maken wat nodig is. En begrijp ons niet verkeerd, wij hoeven niet in de watten te worden gelegd. Ondernemen is risico nemen, maar om strategische keuzes te maken, hebben we haalbare kaders en een betrouwbare overheid nodig.

Juist de jonge generatie is goud waard voor de gestelde opgaven.

Wij zijn wendbaar, creatief en zitten boordevol energie. Maar dat werkt alleen als beleidsmakers dat vertrouwen belonen met een duidelijk perspectief. De hoofdboodschap is klip-en-klaar en gericht aan het Binnenhof. Als we willen dat de generatie van de toekomst het stuur overneemt, moet het beter. Jonge boeren en tuinders vragen niet om een zachte handschoen om de boel simpelweg uit te zingen.

Wat we wel nodig hebben? Ik zou zeggen: 'Lees vooral verder!' Laat u inspireren en neem dit mee naar de politieke arena. Is iets niet duidelijk, stel uw vragen. Wij zijn beschikbaar. De toekomst van ons eten en ons landschap begint hier.

Wij zijn hier om te blijven!

EEN JONGE BOER MOET IN 7 SLOTEN TEGELIJK LOPEN

Van alle kanten verwachtingen, regels en uitdagingen.

Hoe houden we onze bedrijven toekomstbestendig?

1 AMMONIAK EN BROEIKASGASSEN

Forse aanpassingen in de bedrijfsvoering zijn nodig om emissies te verlagen. Strengere normen vragen om kostbare investeringen die de kostprijs verhogen.

2 GRONDGEBONDENHEID EN HOGE GRONDPRIJZEN

Grondgebondenheid vraagt om meer grond per bedrijf. Tegelijk moeten jonge ondernemers concurreren op een oververhitte grondmarkt om aan de gestelde doelen te kunnen voldoen.

3 DIERENWELZIJN

Hogere eisen aan huisvesting, gezondheid en natuurlijk gedrag vragen om investeringen én vergunningruimte. Tegelijk kunnen maatregelen voor dierenwelzijn botsen met doelen voor ammoniak en broeikasgassen.

4 GEWASBESCHERMING EN BESCHIKBAARHEID VAN WATER

Minder middelen zijn beschikbaar en toelatingseisen worden strenger. Tegelijk nemen droogte en wateroverlast toe, terwijl juist meer weerbaarheid van gewassen wordt gevraagd.

5 VERGUNNINGEN

Vergunningverlening zit vast en rechtszekerheid ontbreekt. Lange procedures en onzekerheid beperken investeringen, verduurzaming en bedrijfsontwikkeling.

6 MESTBELEID EN PLAATSINGSRUIMTE

Strengere bemestingsnormen en afstandscriteria voor grondgebondenheid verkleinen de plaatsingsruimte en vergroten de druk op de mestmarkt.

7

BEDRIJFSOVERNAME

Hoge grondprijzen, verbreding van bedrijven en noodzakelijke investeringen maken bedrijfsovername steeds kapitaalintensiever en financieel moeilijker.

Regels waarop je kunt bouwen

Auke van der Wal (35) staat midden in de overname van het melkveebedrijf van zijn familie. Hij wil investeren en verduurzamen, maar daarvoor zijn haalbare normen en zekerheid voor de lange termijn onmisbaar.

In het Friese Kootstertille runt Auke van der Wal samen met zijn ouders een melkveebedrijf met 235 melkkoeien en circa 190 hectare grond. Het bedrijf ligt midden in de Noordelijke Friese Wouden en is met ongeveer 1,7 GVE per hectare relatief extensief. Auke staat klaar om als vijfde generatie het familiebedrijf voort te zetten.

Vergunning moet zekerheid bieden

Juist daarom baart het voornemen om in Noord-Brabant NB-vergunningen in te trekken hem zorgen. Volgens Auke raakt dat principe veel meer boeren dan alleen de bedrijven in Brabant. "Als het vertrouwen in een vergunning verdwijnt, zorgt dat voor enorme onzekerheid. Juist als je midden in een overnameproces zit en wilt investeren, heb je rechtszekerheid nodig." Ook de brief van 26 juni valt hem zwaar. Het bedrijf heeft de afgelopen jaren al stappen gezet: er is grond aangekocht, het bedrijf is extensief, de koeien

krijgen weidegang en er liggen zonnepanelen. "Dan verwacht je dat je redelijk toekomst-bestendig bezig bent. Als er vervolgens weer een forse reductie wordt gevraagd, voelt dat als een afstraffing."

Bereid om te investeren

Voor de voorgestelde ammoniaknorm knelt. Auke staat open voor technische innovaties en is bereid daar fors in te investeren. Maar investeringen van twee of drie ton moeten wel haalbaar zijn én perspectief opleveren.

"Emissiereductie verdient zichzelf vaak niet rechtstreeks terug. Dat is anders dan grond kopen of investeren in iets dat je bedrijfsvoering versterkt. Zeker tijdens een bedrijfsovername moet je goed nadenken waar je je geld in stopt."

Daarbij pleit Auke ook voor meer fiscale regelingen. "We hebben afschrijvingen nodig. Nu krijg je een subsidie en een belastingaanslag, dat werkt niet. Je wilt het liefst zoveel mogelijk met eigen middelen je investeringen doen."

“

“Ik ben bereid om iets te doen en te investeren. Maar geef jonge boeren regels waarop ze kunnen bouwen. Wij willen verder met een familiebedrijf dat al vijf generaties bestaat.”

Ruimte om te ondernemen

Groei is voor Auke niet per se het doel. Wel wil hij kunnen vernieuwen, renoveren en investeren op een manier die bij zijn bedrijf past. Daarvoor zijn volgens hem realistische normen, betrouwbare vergunningen en langjarige zekerheid nodig. Zijn boodschap aan de politiek is dan ook duidelijk: kijk naar wat regels op het boeren erf betekenen.

Auke van der Wal (35)

BEDRIJF:

235 melkkoeien
en ca. 190 ha grond

UIT: Kootstertille
(Friesland)

Vakmanschap vraagt vertrouwen

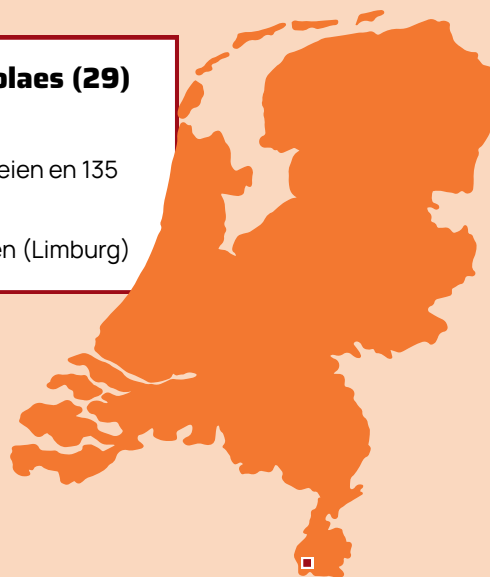
Jean Nicolaes (29)

BEDRIJF:

200 melkkoeien en 135 ha grond

UIT: Klimmen (Limburg)

Jean Nicolaes (29) runt met zijn ouders en broer een melkveebedrijf in het Limburgse Klimmen. Het familiebedrijf telt circa 200 melkkoeien en 135 hectare grond. Al acht jaar werkt de familie intensief samen met een lokale akkerbouwer: ze stemmen het bouwplan af, ruilen grond en wisselen mest uit.

Wat doet de onzekerheid rond NB-vergunningen met jou?

“Dat zorgt voor enorme onzekerheid, vooral voor jonge ondernemers die willen investeren. Als zelfs een verleende vergunning geen zekerheid meer biedt, wordt het bijna onmogelijk om financiële keuzes voor de lange termijn te maken.”

Hoe kijk je naar de beleidsbrief van 26 juni?

“De plannen zijn ingrijpend en bevatten nog veel losse eindjes. Wij doen als voorloper mee aan het Netwerk Praktijkbedrijven, maar zelfs wij halen de voorgestelde ammoniaknormen nog lang niet. Ook regels rond grondgebondenheid en rustgewassen vragen om maatwerk. Samenwerking met akkerbouwers moet daarin worden meegewogen.”

Jullie meten al jaren de waterkwaliteit. Wat blijkt daaruit?

“Al zo'n vijftien jaar doen we bodemmetingen en nemen we deel aan verschillende meetnetten. Daaruit blijkt dat we met onze bedrijfsvoering onder de nitraatnorm van 50 milligram per liter kunnen blijven. Dat bewijst dat milieudoelen met goed vakmanschap haalbaar zijn.”

“

“Ons bedrijf is ingericht op twee personen. Willen mijn broer en ik het samen overnemen, dan zijn groei of nauwe samenwerking nodig om er allebei een volwaardig inkomen uit te halen.”

Wat moet de overheid met zulke resultaten doen?

“Stap af van generieke kalenderlandbouw en beloon boeren op meetbare resultaten. Geef ondernemers die goed presteren bijvoorbeeld meer ruimte voor dierlijke mest in plaats van kunstmest. Dat stimuleert vakmanschap én samenwerking tussen melkveehouders en akkerbouwers.” ▶

Welke maatregel baart je de meeste zorgen?

“Vooral de zonering rond natuurgebieden, waterwingebieden en beekdalen. Dat kan grote gevolgen hebben voor de grondwaarde, financiering en bedrijfsovername. Voor jonge boeren die recent hebben geïnvesteerd, kan dat desastreus uitpakken.”

Wat verwacht je van NAJK en wat geef je de minister mee?

“NAJK moet duidelijke grenzen stellen aan wat voor jonge boeren nog haalbaar is. En de overheid moet beleid voor minimaal twintig jaar borgen. Jonge boeren kunnen niet investeren als de spelregels steeds veranderen. Waardeer vakmanschap, beloon resultaten en geef ondernemers perspectief.”

Gewasbescherming en de les van stikstof

Een column over gewasbescherming in een magazine dat vooral gaat over stikstof en het voornemen om de vergunningen van vijf pluimveehouders in Brabant in te trekken. Wat heeft dat met elkaar te maken? Nou, eigenlijk alles.

In de stikstofbrief van 26 juni kiest het kabinet voor aanvullende maatregelen in zones rond Natura 2000-gebieden. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar stikstof, maar ook naar andere drukfactoren, zoals hydrologie, versnippering en (daar heb je hem al) gewasbescherming. Hoe die maatregelen voor gewasbescherming eruit gaan zien, is nog niet duidelijk. Daarvoor wordt verwezen naar het convenant gewasbescherming.

Het is een feit dat gewasbeschermingsmiddelen worden teruggevonden in N2000-gebieden. Tegelijkertijd is nog onvoldoende duidelijk of en in welke mate die aanwezigheid impact heeft op de staat van de natuur. Onderzoek daarnaar kost tijd. Tijd die we juridisch gezien steeds minder hebben. Handavingsverzoeken stapelen zich op, rechterlijke uitspraken vergroten de druk op overheden en uiteindelijk dreigt de individuele ondernemer klem te komen zitten. Precies daar zit de parallel met stikstof.

Daarom moet er nu gewerkt worden aan rechtszekerheid. Jonge telers moeten weten waar zij aan toe zijn, nu én over tien jaar. Daarbij moeten we voorkomen dat voor verschillende drukfactoren automatisch dezelfde zones worden gehanteerd. Een afstand die logisch is voor stikstof, hoeft dat niet te zijn voor gewasbescherming. Er moet eerst duidelijk zijn welke drukfactoren daadwerkelijk spelen, hoe groot hun bijdrage is en welke maatregelen vervolgens effectief zijn. Pas daarna kun je bepalen óf een zone nodig is en hoe groot die moet zijn.

Als maatregelen rond Natura 2000-gebieden noodzakelijk blijken, moeten die wetenschappelijk onderbouwd, proportioneel en uitvoerbaar zijn. Zones houden we zo klein mogelijk en voor teeltbeperkingen moeten we eerst maximaal inzetten op mitigerende maatregelen: driftreducerende technieken, fysieke barrières, precisietoepassing en andere bewezen emissiebeperkende maatregelen. Leiden maatregelen toch tot waardedaling van grond, hogere teelt-risico's of verlies aan verdienvermogen, dan hoort daar financiële compensatie of perspectief via het trappetje van Remkes bij.

De les van stikstof is duidelijk: wacht niet tot de rechter het beleid schrijft. Regel vooraf duidelijke kaders, handelingsperspectief en rechtszekerheid voor jonge boeren. Daar zal NAJK zich bij de verdere uitwerking van het convenant onverminderd voor blijven inzetten.

Hilde Coolman, portefeuille akkerbouw

mbord

4 uur uit in
als jonge boer?

WAT BETEKENEN DE SYMBOLEN?

- 6, 24 — De ambtenaar van vergunningverlening is op vakantie, sla 1 beurt over.
- 8, 33, 57 — Je bent PAS-melder en wacht nog steeds op legalisatie, sla 2 beurten over.
- 11, 51 — Je vergunning wordt ingetrokken, ga terug naar start.
- 14, 38 — Je aftakas is gebroken, ga 3 stappen terug.
- 17, 21, 28, 36, 49 — Het beleid is gewijzigd, ga 2 stappen terug.
- 19, 59 — Je koeien zijn door de regelgeving de weg kwijt, ga ze vangen! Sla 1 beurt over.
- 31 — De regel Jungle: wacht tot de volgende speler duidelijkheid geeft én je passeert.
- 42, 43, 44, 45, 46 — Helaas, je hebt het reductiedoel niet gehaald, ga terug naar start.
- 62 — Om te voldoen aan de GVE-norm is er onvoldoende grond beschikbaar. Ga verder naar vak 26.

Kleinere sectoren aan de lat, maar waar beginnen we?

De kleinere sectoren, pluimvee-, varkens- en kalverhouderij, werden in de brief van 26 juni niet direct meegenomen. Vanuit NAJK zijn we blij dat deze sectoren in het derde en vierde kwartaal verder worden uitgewerkt. Duidelijk is dat dierplaatsen een bepaalde richtlijn meegeven, maar veel meer weten we nog niet. Dat baart zorgen, zeker met het oog op zonering rondom Natura 2000-gebieden en de gebiedsprocessen die vóór 1 januari 2028 moeten zijn opgestart. **Snelheid is nodig, maar niet zonder duidelijkheid.** Zo is nog onbekend hoe emissiereducerende technieken, zoals luchtwassers, meetellen in het reductie-percentages.

De kleinere sectoren hebben de afgelopen jaren al flinke stappen gezet. Aanpassingen aan stallen zijn echter niet zomaar gedaan. Door verschillende ventilatiesystemen zijn niet alle technieken overal toepasbaar. **Een ander stelsysteem vraagt al snel om grote investeringen.** Vooral jonge ondernemers hebben daar na een bedrijfs-overname vaak weinig financiële ruimte voor. Tegelijkertijd speelt het dossier dierwaardigheid. Ook daarop willen jonge ondernemers anticiperen, omdat maatschappij en markt dit steeds belangrijker vinden.

De eisen vanuit beide dossiers kunnen echter botsen. We moeten voorkomen dat ondernemers dubbel investeren of maatregelen nemen die een integrale aanpak juist onmogelijk maken. In de varkenshouderij kan voldoen aan beide dossiers zelfs betekenen dat nieuwe stallen nodig zijn.

Daarom is snel, duidelijk en samenhangend beleid noodzakelijk. Geef jonge ondernemers perspectief en voorkom dat zij investeren zonder te weten waar ze aan toe zijn. Help hen om hun sector toekomstbestendig te maken. Want sterke sectoren met jonge, gedreven ondernemers zijn in ieders belang. <

Wendy Kicken, portefeuille pluimvee-, varkens- en kalverhouderij

David Wouters (27)

BEDRIJF: 180 melkkoeien
bijbehorend ja

UIT: Grijskerke (Z

David Wouters: 'Geef jonge boeren de ruimte om te groeien'

David Wouters (27) heeft samen met zijn ouders en broer een melkveebedrijf in Grijskerke, Zeeland. Ze houden zo'n 180 melkkoeien en bijbehorend jongvee, waarbij de opfok van het jongvee boven een jaar wordt uitbested. Naast het werk op de boerderij werkt David drie dagen per week als voeradviseur.

Wat is momenteel jouw grootste uitdaging op het bedrijf?

"Vooral de zonering rond natuurgebieden, waterwingebieden en beekdalen. Dat kan grote gevolgen hebben voor grondwaarde, financiering en bedrijfsovername. Voor jonge boeren die recent hebben geïnvesteerd, kan dat desastreus uitpakken."

Wat vind je van de brief van 26 juni?

Het voelt als een knuppel in het hoenderhok. Zowel de ammoniakreductie per kilogram fosfaat als de voorgestelde maatregelen zijn enorm knellend. Om aan die ammoniak-normen te voldoen zonder een zwaar en duur stalsysteem zou ik moeten terugkrompen naar 120 koeien. Daar is een gezinsbedrijf met drie gezinnen niet op gestoeld."

“

"Het voelt als een knuppel in het hoenderhok."

Waarom is de keuze voor een emissie-arm stalsysteem nu niet logisch?

"Omdat die enorme investeringen van honderden of duizenden euro's per koe enkel je kostprijs verhogen, terwijl er geen liter melk extra tegenover staat. In een vrije markt druk je jezelf ten opzichte van het buitenland zo op duurzame wijze de markt uit. Als we emissies willen reduceren, moet dat kunnen via logische doelsturing en eenvoudige, haalbare aanpassingen op de vloer of via het voerspoor." ➤

(27)

koeien en
jongvee
in Zeeland)

Wat heb je nodig om perspectief te houden?

"In een akkerbouwprovincie als Zeeland is er een tekort aan dierlijke mest. Dit biedt enorme kansen en perspectief voor melkveehouders. Zolang je de mest lokaal bij akkerbouwers kunt plaatsen via mestcontracten en een mooie regionale kringloop maakt, zou je niet beperkt moeten worden door dure fosfaatrechten of andere kortingen."

Wat verwacht je op dit vlak van NAJK?

"Dat zij een duidelijke en kritische toon blijven aanslaan richting de politiek en zich niet te veel laten leiden door de huidige verstikkende regels. Zorg dat die ammoniaknorm haalbaar wordt."

Doelsturing moet bovendien niet alleen dienen om te behouden wat je nu hebt, maar moet jonge boeren ruimte geven om te groeien en door te ontwikkelen. Als een bedrijf twintig jaar lang stil moet staan op dezelfde omvang, verdwijnt je uiteindelijk vanzelf."

Hoe zie je de rol van de landbouw in relatie tot de natuur?

"Mijn ouders zijn 35 jaar geleden verhuisd, weg van het natuurgebied. Nu zit er in een straal van kilometers rondom dat gebied geen melkveehouder meer, maar de staat van de natuur is volgens de metingen verslechterd. Dat laat zien dat de landbouw niet de zondebok is."

De natuurdoelen zijn nu zo streng en onhaalbaar neergezet dat je kunt aanpassen wat je wilt, maar het nooit genoeg zal zijn. Kijk naar het totale plaatje en geef jonge boeren weer het nodige perspectief om volwaardig te kunnen ondernemen."

“

“We zijn met het bedrijf al een keer verhuisd vanwege natuur en toerisme waar we tegenaan zaten.”

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Hier loopt de toekomst van een jonge boer dood

Op boerenerven door heel Nederland staat sinds deze zomer een opvallend verkeersbord. Een doodlopende weg, met daaronder de boodschap: 'Hier loopt de toekomst van een jonge boer dood.' Geen subtiele boodschap, maar daar is volgens NAJK ook geen reden meer voor. Want terwijl jonge boeren en tuinders klaarstaan om bedrijven over te nemen en te investeren in de toekomst, dreigt de overheid de zekerheid onder hun bedrijven weg te trekken.

Aanleiding voor de bordenactie is het voornemen om onherroepelijke NB-vergunningen in te trekken en de onmogelijke stapeling van nieuwe normen uit de brief van 26 juni. Voor jonge boeren en tuinders heeft dat grote gevolgen. Hoe neem je een bedrijf over, krijg je financiering rond of doe je investeringen voor de komende twintig of dertig jaar als zelfs een geldige vergunning geen zekerheid meer lijkt te bieden?

Het raakt daarmee aan een groter probleem: jonge ondernemers moeten keuzes maken voor de lange termijn, terwijl de overheid de spelregels tussentijds verandert. Het huidige beleid loopt volgens NAJK daarom dood voor juist de generatie die verder wil.

Beleid loopt vast op het boerenerf

Met de bordenactie brengt NAJK die werkelijkheid letterlijk naar de kant van de weg. De borden staan bewust op de erven van jonge boeren en tuinders. Want daar worden de gevolgen van politieke keuzes uiteindelijk gevoeld. Achter ieder bord staat een ondernemer met plannen voor de toekomst, maar zonder de zekerheid dat de overheid hem of haar ook daadwerkelijk de ruimte geeft om die plannen uit te voeren.

Het bord 'doodlopende weg' staat daarmee voor meer dan alleen een vergunning. Het legt een fundamentele botsing bloot tussen beleid en boerenpraktijk. Regels kunnen op papier kloppen, maar wanneer ze op het erf niet uitvoerbaar zijn of eerder gegeven zekerheid onderuit halen, loopt het systeem vast.

De borden maken zichtbaar waar de jonge generatie terecht dreigt te komen. De Blijver laat zien hoe we daar zijn beland.

Want als beleid de praktijk uit het oog verliest, is het niet de jonge boer die verkeerd rijdt.

Video's NAJK-leden

Ook bij Bart en Tim staat een bord op het erf. In deze video's leggen ze haarfijn uit waarom.

Scan de QR-code en bekijk de video's!

Jeroen van der Hoef: 'Ik wil weten waar ik aan toe ben'

Jeroen van der Hoef (33)

BEDRIJF: 175 melkkoeien met 110 hectare grond

UIT: Appelscha (Friesland)

Jeroen van der Hoef (33) zit samen met zijn ouders in maatschap. Het melkveebedrijf in Appelscha is al voor de 5e generatie in de familie en telt 175 melkkoeien met 110 hectare grond. Jeroen volgde de hbo-opleiding Dier- en Veehouderij en heeft de intentie om het bedrijf over te nemen. De laatste jaren werken ze steeds meer met kruidenrijk grasland.

Rechtszekerheid als basis

Het voornemen om in Noord-Brabant NB-vergunningen in te trekken, baart Jeroen zorgen. Zijn eigen bedrijf ligt vlak bij het Fochteloërveen en de Drents-Friese Wouden. "Als vergunningen op deze manier kunnen worden ingetrokken, geeft dat een gevoel van onmacht. Voor een bedrijfsovername heb je rechtszekerheid nodig. Niet alleen voor jezelf, maar ook richting je ouders en de bank."

De onzekerheid komt dichtbij

Ook de brief van 26 juni houdt Jeroen bezig. "Je mag best weten dat ik er 's nachts weleens wakker van lig. Straks moeten er koeien weg. Wat moet je dan?" De veestapel is met veel aandacht voor fokkerij opgebouwd. Noodgedwongen krimpen raakt daarom niet alleen de bedrijfsvoering. "Het is thuis ook het onderwerp van de dag. Je slaat de krant open en leest weer een negatief bericht. Het gaat altijd over wat er verkeerd gaat en nauwelijks over de stappen die we de afgelopen jaren hebben gezet." De onzekerheid maakt Jeroen

terughoudender met grote investeringen. “Als je investeert, draag je daar de komende tien jaar de lasten van. Als de plannen uit de brief werkelijkheid worden, kan dat de bedrijfsovername bij ons thuis zelfs onmogelijk maken.”

Overnemen vraagt vertrouwen

Voor Jeroen vraagt een bedrijfsovername om vertrouwen in de toekomst. Als derde generatie wil hij graag verder met het familiebedrijf, maar dan moet wel duidelijk zijn waar hij de komende jaren aan toe is. “Je wilt toekomst voor jonge boeren, je wilt weten waar je de komende jaren aan moet gaan werken.” Ook bij een wisseling van het kabinet moet die stip op de horizon volgens hem blijven staan.

Zonering en ammoniaknorm knellen

Voor zijn bedrijf zijn vooral de zonering en ammoniaknorm spannend. De voor-gestelde GVE-norm speelt minder: Jeroen komt voor zijn bedrijf uit op ongeveer 2,1 GVE per hectare. “Bij zonering weten we nog niet waar we aan toe zijn. Wordt het één kilometer of 500 meter? Dat kan gevolgen hebben voor onze grond en mogelijk zelfs onze bedrijfslocatie.”

Wel willen investeren, maar waarin?

Jeroen wil investeren in oplossingen voor emissiereductie, maar vraagt zich af welke maatregelen op lange termijn standhouden. Hij wijst op emissiearme vloeren die achteraf zijn afgekeurd. Ook een lokaal initiatief van boeren om kleinschalig mest te vergisten liep vast. “Dan wil je als ondernemer vooruit, maar sta je uiteindelijk weer met lege handen.”

Geef ondernemers een haalbare route

Jeroen mist vooral duidelijkheid over hóe boeren de gestelde doelen moeten halen. “Bij de ammoniaknorm heb je als ondernemer ideeën, maar iedere gedachte stopt bij de vraag of het juridisch haalbaar is. Leg uit waar zo’n norm op gebaseerd is en geef opties die juridisch geborgd zijn.”

Zijn belangrijkste boodschap richting de politiek is dan ook helder:

“Duidelijkheid, duidelijkheid, duidelijkheid. We hebben financiële zekerheid, bestaanszekerheid en vooral een langjarige visie nodig.”

Weerbericht najaar 2026

Komende week

Na een zomer waarin de temperaturen én de politieke spanningen recordhoogtes bereikten, hunkert het land naar afkoeling. De oververhitting in het land is compleet, maar de blik op de lange termijn kan nog voor verrassingen zorgen

Zondag	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
					

Verwachting op de Lange termijn:

- De meteorologische modellen laten een zeldzaam, extreem voorspelbaar patroon zien:
- **Lagedrukgebied boven het Binnenhof** vanwege aanhoudende hete lucht en politieke botsingen
 - **Neerslag van beloftes** om beleid beter te maken. Kan warm aanvoelen, maar blijft verradelijk
 - **Duidelijke windrichting zonder koerswisseling** Ondanks hevige tegenwind blijft de koers voorspelbaar

NOODKREET JONGE GENERATIE OP HET PLATTELAND

Van doodlopende weg, naar route vooruit!

Beste politiek,

Wie een bedrijf wil overnemen of verduurzamen, heeft perspectief en zekerheid nodig voor de komende dertig jaar.

Als de overheid wil dat jonge boeren en tuinders verduurzamen, moet zij eerst de basis op orde brengen!

1. Borg de rechtszekerheid: afspraak is afspraak

Wie een geldige, onherroepelijke vergunning heeft, moet daarop kunnen bouwen. Trek niet op basis van willekeur vergunningen in van ondernemers die volgens de regels werken.

2. Open het vergunningenloket

Zonder vergunningverlening staat alles stil. Provincies moeten **vóór eind 2026** per Natura 2000-gebied glashelder maken wat nodig is om de vergunningverlening te herstarten.

3. Geef PAS-melders en interimmers échte legalisatie

PAS-melders en interimmers wachten al jaren in onzekerheid. Geef deze ondernemers een **volwaardige vergunning** op basis van een hedendaags referentiemoment.

4. Geen verplichte zones zonder wetenschappelijke onderbouwing

Leg niet op voorhand stikstofzones rondom natuurgebieden vast. Verplichtende maatregelen mogen alléén gelden binnen maximaal 500 meter, én uitsluitend als wetenschappelijk vaststaat dat dit lokaal noodzakelijk is.

5. Geef gebiedsprocessen een serieuze kans

Geef provincies en boeren de tijd en duidelijke spelregels om tot maatwerk te komen. Neem daarnaast varkens-, pluimvee- en kalverhouderijbedrijven volwaardig mee in de gebiedsprocessen.

6. Maak normen haalbaar vóóordat je boeren erop afrekent

Stel geen onhaalbare ammoniak- en klimaatdoelen als de technieken om ze te halen nog niet eens zijn goedgekeurd. Zorg dat de gemiddelde ondernemer de doelen kan behalen zonder onbetaalbare investeringen en reken het buitenlandse stikstofaandeel eerlijk mee.

7. Stuur op resultaat, niet op hectares

Grond is schaars en duur. De harde 85%-eisen voor grondgebondenheid drukken jonge boeren uit de markt. Geef ondernemers de ruimte om doelen op hun eigen manier te halen: beloon het behaalde resultaat, niet de hoeveelheid grond.

8. Zorg vooraf voor financiële steun: eerst middelen, dan plichten

Grote duurzaamheidseisen vragen grote investeringen. Maak vooraf duidelijk welke subsidies, fiscale regelingen en faciliteiten beschikbaar zijn. Laat jonge boeren niet in het duister tasten.

9. Kijk naar het hele erf: neem veldemissies mee

Beperk doelsturing niet tot alleen de stal en opslag. Geef boeren de vrijheid om te reduceren waar dat op hún bedrijf de meeste impact maakt en stuur op de **totale emissie van het boerenbedrijf** (inclusief veldemissies).

10. Maak resultaten van natuurherstel en emissiereductie zichtbaar

Goed beleid staat of valt met feiten. Zorg voor landelijke, transparante protocollen om natuurherstel te monitoren en verwerk **emissiereductie op het erf direct in de NEMA**.

OPROEP AAN DE POLITIEK:

Bied de jonge generatie op het platteland de zekerheid en ruimte om te ondernemen.